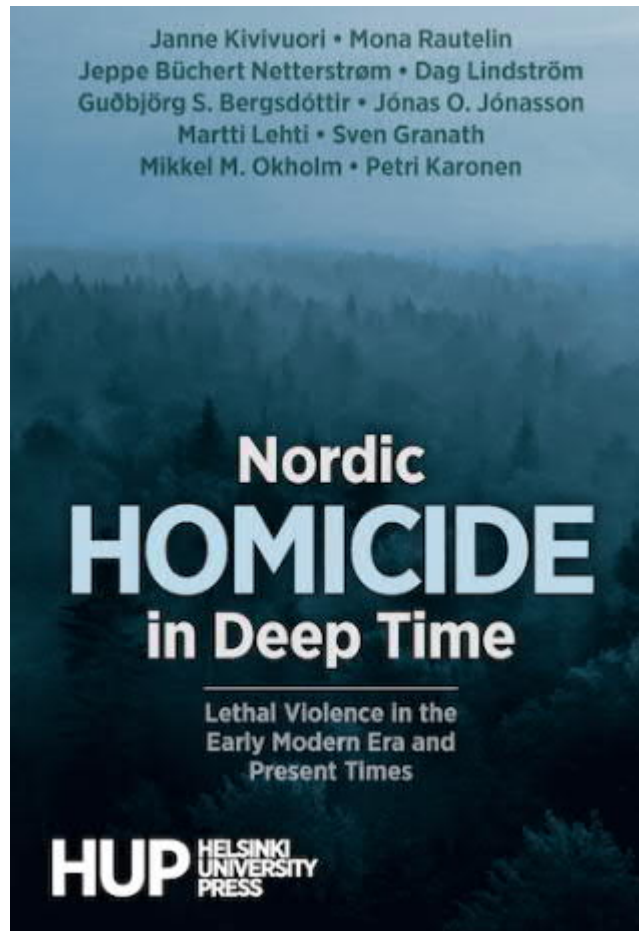

Scandinavian Research Council for Criminology
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi

HISTORICAL HOMICIDE MONITOR

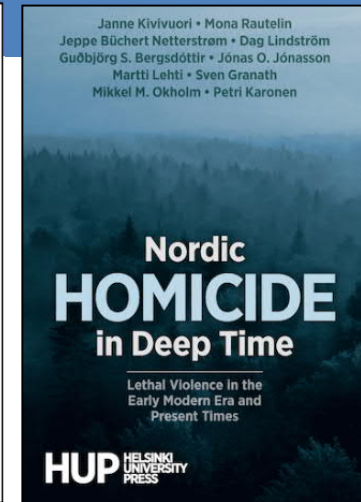
*Pitkän keston henkirikostutkimuksen
mahdollisuudet ja haasteet*

Taustamateriaalit

- *Nordic Homicide in Deep Time* -teos
 - <https://hup.fi/site/books/m/10.33134/HUP-15/>
- Historical Homicide Monitor 2.0 koodausmanuaali
 - <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/313437>
- Historical Homicide Monitor –verkoston verkkosivu
 - <https://blogs.helsinki.fi/historicalhomicidemonitor/>

Nordic Homicide from Past Present-projekti

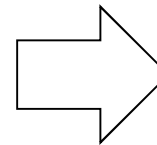
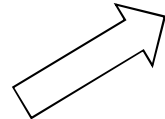
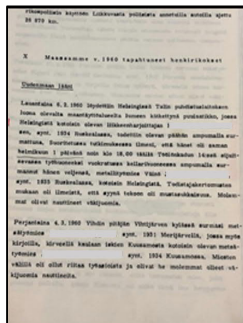
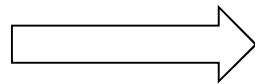
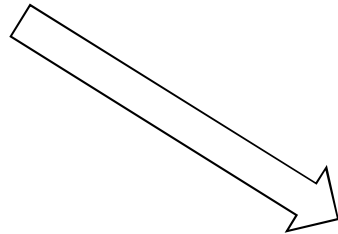
- Tavoitteet
 - Sisällölliset tavoitteet: tutkia henkirikollisuuden pitkän keston muutoksia teoriarelevantilla tavalla ja samalla kansainvälisesti vertaillen; myös vertaileva tasonmuutostutkimus
 - Metodologiset tavoitteet: kehittää instrumentti, jolla em. tavoite voidaan toteuttaa. Sen avulla tuotetaan EHM-yhteensopivaa, standardoitua, yksilötasoista ja disaggregoinnin mahdollistavaa tietoa henkirikollisuudesta (HHM-manuaali on tämä instrumentti)
- Kriminologian ja historian yhteishanke: tavoitteena rakentaa yhteistyötä
- Pohjoismaiden kriminologisen yhteistyöneuvoston rahoittama
- Projektia koordinoi KRIMO/Helsingin yliopisto (PI Janne Kivivuori)
- Kumppaneina Aarhusin, Uppsalan, Tukholman ja Jyväskylän yliopistot, sekä Tanskan oikeusministeriö ja Islannin poliisiviranomainen

Historical Homicide Monitor (HHM) esimerkkinä pitkän keston rikollisuuskehityksen tutkimuksesta

- Miten eri aikakausien rikollisuutta voi tutkia yhteismitallisesti?
- Miten laadullisia lähteitä voi muuntaa määrällisiksi, jotta vertailu olisi mahdollista?
- Nykyään kriminologia seuraa henkirikollisuutta prospektiivisesti
- Voidaanko yhteismitallisia aikasarjoja ulottaa ”taaksepäin”, esitilastolliseen aikaan?
- Kriminologien ja historian tutkijoiden yhteishanke

DATECOM	YEARCOM	SEASON	MONTH	WDAY
.	1635	999	999	.
06.01.1639	1639	1	1	7
06.01.1639	1639	1	1	7
07.11.1641	1641	4	11	7
07.11.1641	1641	4	11	7
12.12.1641	1641	1	12	7
12.12.1641	1641	1	12	7
12.12.1641	1641	1	12	7
17.08.1641	1641	3	8	2
17.08.1641	1641	3	8	2
17.08.1641	1641	3	8	2
30.04.1642	1642	2	4	6
30.04.1642	1642	2	4	6

Laadullisesta informaatiosta määrälliseen muotoon

DATECOM	YEARCOM	SEASON	MONTH	WDAY
	1635	999	999	.
06.01.1639	1639	1	1	7
06.01.1639	1639	1	1	7
07.11.1641	1641	4	11	7
07.11.1641	1641	4	11	7
12.12.1641	1641	1	12	7
12.12.1641	1641	1	12	7
12.12.1641	1641	1	12	7
17.08.1641	1641	3	8	2
17.08.1641	1641	3	8	2
17.08.1641	1641	3	8	2
30.04.1642	1642	2	4	6
30.04.1642	1642	2	4	6

1600-I

1900-I

1600-I

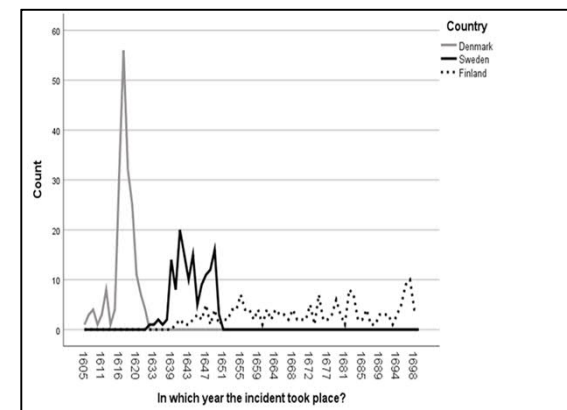
1900-I

HHM on lähdeneutraali, jotta voidaan yhteismitallistaa hyvin erilaisia lähteitä

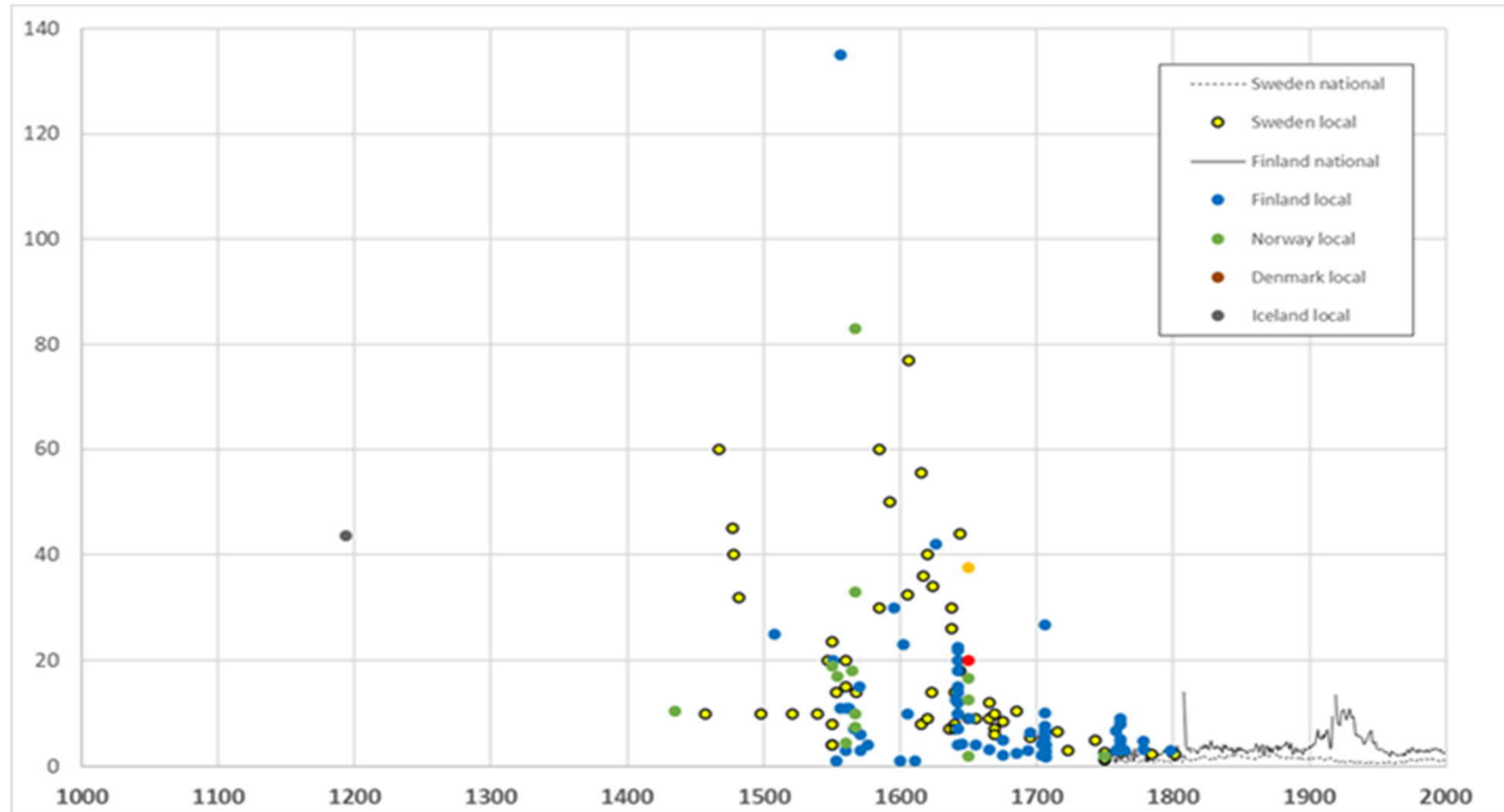
Kehityshankkeen alueellinen kohdistus

- Suomesta, Ruotsista ja Tanskasta alueet, Islanti
- Vertailuajanjakso: 2007-2016
- Tanska 1608-22, Ruotsi 1640-50, Suomi 1649-1699
- Islanti vain 1900-1989
 - Nykyhenkirikollisuus 1990- koodattiin European Homicide Monitor-yhteensopivasti
- Ajanjaksojen erot johtuvat datan saatavuudesta
- Datan ja lähteiden tarkempi kuvaus ks. Kivivuori ym. 2022

Geographical and time focus of the NHPP datasets from the 17th century.

Ajallinen kohdistus: varhaismoderni aika

Homicide per 100 000 population in local studies from the Nordic area. Adapted and expanded from Kivivuori and Lehti (2011). Colors indicate (modern) countries.

Validiteetin vahvuudet

- Ulkoinen validiteetti = ovatko kaikki henkirikokset mukaan datakorpuksessa?
- Henkirikollisuuden EHM/HHM-määritelmä ulkoisen validiteetin lähteenä (kuolemaan johtanut väkivalta)
- Piilorikollisuuden arvioidaan olevan pienempää kuolemaan johtaneessa väkivallassa kuin muussa rikollisuudessa
- 1600-luvulla keskusvaltion pyrkimys luoda väkivaltamonopoli ilmeni myös sen pyrkimyksenä prosessoida ”yksityistä” väkivaltaa rikosoikeudellisesti (Lockwood 2017)
 - On puhuttu jopa “henkirikollisuuden kriminalisoinnista”, joka alkoi jo aiemmin (Netterstroem 2017)
- Jo varhain ihmiset osasivat erottaa väkivallan ja onnettomuuden seurauksena kuolleet; vaikka ihailemme modernia lääketiedettä, ero ei välttämättä suuri mittausvirheen kannalta (Lockwood 2017)

Validiteetin vahvuudet, jatkoa

- Totuuden puhumista tukevat kulttuuriset uskomukset
- Oikeusjärjestelmän piirteet; tunnustetun tai muutoin “päivänvalossa” tehdyn henkirikoksen pitäminen tappona ja salatun henkirikoksen pitäminen murhana (Kadane & Næshagen 2014).
- Viranomaisilla saattoi olla rahallinen intressi prosessoida tapausta (Lockwood 2017).
- Asianomistajilla (uhrin sukulaisten) intressi raportoida epäilty henkirikos
- Ajallinen kesto väkivallasta uhrin kuolemaan oli pidempi kuin nykyään
 - Henkirikoksen uhri saattoi useammin antaa todistuslausunnon omassa asiassaan
 - Näin henkirikostakin valottivat uhrin lausunnot
- Negatiivisten tapahtumien muistaminen (Nairne ym. 2007; Pfattheicher ym. 2017)
- Muistamisen kulttuurit (*memory culture*) ja muistamisen arvostaminen (Kadane & Næshagen 2014, 287–8; Glauser et al 2018)

Validiteetin haasteet (validity threats)

- Datakohtaisesti korpuksissa voi olla puutteita, esim. aatelin tekemät rikokset voivat puuttua alioikeusaineistoista (punnittava datakohtaisesti)
- Oikeudenkäynnin osapuolilla oli intressejä esittää asia itsensä kannalta edullisessa valossa, myös 1600-luvun aineistoissa
- Varhaismodernin ajan oikeudenkäyntidokumentteja ei luotu tutkimuksen tarpeisiin
 - Oikeus kiinnitti huomiota syyllisyyden selvittämiseen (*blame*), ei syiden (*cause*) selvittämiseen
 - Modernissa oikeudenkäytössä eriytyneiden funktioiden eriytymättömyys (vrt. moderni "esitutkinta")
 - Useat osapuolten ominaisuudet olivat oikeudelle irrelevantteja (esim. ikä, jos kyseessä ei ollut lapsi)

Tutkimusteoria: yleistä

- Metateoria
 - Pitkän keston tutkittavuus; human universals
- Tutkimusteoria
 - Variaation selittäminen

Metateoria:

Daly M & Wilson M (1988). *Homicide: foundations of human behaviour*. Taylor & Francis, New York..

Eisner M (2011). Human Evolution, history and violence. *British Journal of Criminology* 51:3.

Roth, R (2011). Biology and the deep history of homicide. *British Journal of Criminology* 51:3

Szzyr D & Patrick C (2020). The Origins of Criminal Law. *Nature Human Behaviour* 4, 506–516

Tutkimusteoria:

Kivivuori, J. & Savolainen, J. & Danielsson, P. (2012). Theory and Explanation in Contemporary European Homicide Research. In Marieke C. A. Liem & William Alex Pridemore (eds). *Handbook of European Homicide Research. Patterns, Explanations, and Country Studies*. Springer, New York, pp. 95–110.

Kivivuori, J. & Suonpää, K. & Lehti, M. (2014). Patterns and Theories of European homicide Research. *European Journal of Criminology* 11:5, 530-531.

Vastinpareja

- Sivilisaatioteoria = Sosiaalisen kontrollin teorian ja itsekontrolliteorian yhdistelmä
- Raja-alueiden kontrollivaje korkean rikollisuuden selityksenä = sosiaalisen kontrollin teoria, sosiaalisen disorganisaation teoria
- Kulttuurin ja aatteiden vaikutus rikollisuuteen = oppimisteoria
- Valtion kontrollin vaikutus rikollisuuden luonteeseen ja määrään = leimaamisteoria
- Taloudellisten tekijöiden vaikutus rikollisuuden määrään = paineteoria
- Elämäntyylien ja -tapojen muutoksen vaikutus rikollisuuteen = rutiinitoimintojen teoria
- Ks. Kivivuori ym. 2014; kriminologian teorioista suomeksi ks. Kivivuori 2013 ja Kivivuori ym. 2018

Historia – Kriminologia

Sanakirja tieteidenvälisiin
projekteihin

Tätä sanakirjaa ei ole, mutta se olisi hyödyllinen!

HHM-instrumentin
muuttujien
kehittämistä ovat
ohjanneet
kriminologian teorit

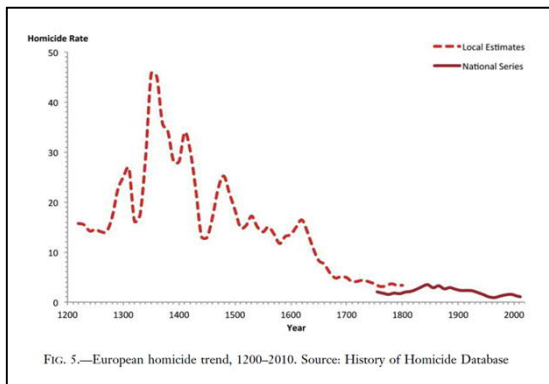
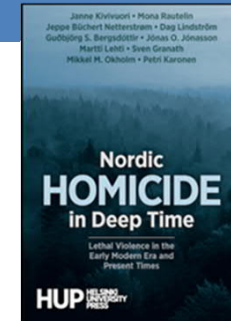
Table 2 Links of Historical Homicide Monitor variables to criminological theories. Note that the same variables can attach to multiple theories.^a

Civilizing & control theory (Elias 2017 a and b [1939])	PARTY NVPARTY URBANRURAL MODUS SHARP CIVIL GOVE CRIM FUGIT LITERACY PREMEDIT MSTATE MVIGIL MOTCEC MOTCRIM AREA ESCAPE
Self-control theory (Gottfredson and Hirschi 1990)	LITERACY PREMEDIT PERSONALITY
Routine activity theory (Cohen and Felson 1979; Brantingham and Brantingham 1995)	FUNCCONT FUNCOPEN CRIMESCENE DATECOM SEASON MONTH WDAY PUBHOL MODUS SHARP DRINK DRUG RELAT TYPEHOM URBANRURAL
Structural strain theory (Merton 1938)	BIRTHCOUNTRY CIVIL HOUSESIT OCCUPATION1 OCCUPATION2 ISCO ISCODER RANK RANKOPEN EDUC
General strain theory (Agnew 1992)	VICVIOL CIVIL ISCODER DRINK DRUG VIOLENTHISTORY MOTTHR PRETHREATS
Learning theory (Nisbett and Cohen 1996; Akers 1998)	INSTIG MREVENGE MHONOUR MOTHAT MJEALOUSY MSEPARATION MSEXCON MOTSEX MPOL MSORCERY MVICAR MCOPY NEUTR
Deterrence & rational choice (Beccaria 2007 [1764])	SOLVED SUSPECT PREMEDIT MREVENGE MDEFPRO MKINDEF YEARREP TIMEDISC TIMARRESTED POLICEREP WITNESS COMP PROS SANCYEAR SENT SANC2 LENGTHSENTENCE ESCAPE
Evolutionary perspectives (Daly and Wilson 1988)	RELAT TYPEHOM MREVENGE MDEFPRO MKINDEF MJEALOUSY MSEPARATION MSEXCON MOTSEX MOTALT
Social interactionism (Felson and Tedeschi 1993)	[Compliance:] MDEFPRO MOTCEC MDRUG MOTSEX MOTCRIM MVICAR [Grievance:] MREVENGE MSTATE MVIGIL MPOL MJEALOUSY MSEPARATION MSORCERY [Identity:] MHONOUR MKINDEF MSEXCON MOTHAT MOTTHR MOTALT MCOPY [All three basic categories:] MAINMOT
Gender perspectives (Corradi et al. 2016)	RELAT TYPEHOM MJEALOUSY MSEPARATION MSEXCON MOTHAT MOTSEX
Forensic & public health perspective (Krug et al. 2002)	MODUS SHARP WOUND NRSTABS TYPEFIREARM ALCOHOLIC DRUGADD PSYCH PSYCHOPEN VIOLENTHISTORY MOTMEN TIMEDEATH VICDECEASED SUICIDE SUICIDETIME OTHCRIM
Desistance perspective (Maruna 2001; Liem 2013)	VIOLENTHISTORY PRETHREATS RECID1 RECID2 RECID3

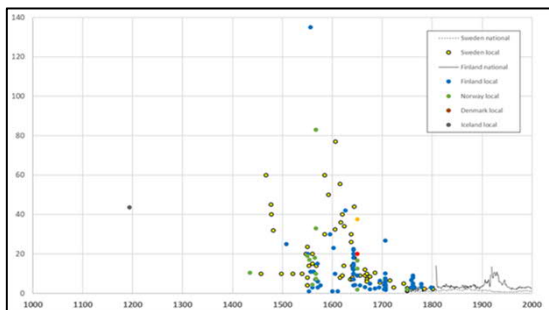
^a This table shows selected variables with theoretical relevance. Some variables such as INFANT, AGE and GENDER are not linked to any particular theory. Variables in italics are new HHM variables without parallels in EHM.

TULOKSIA

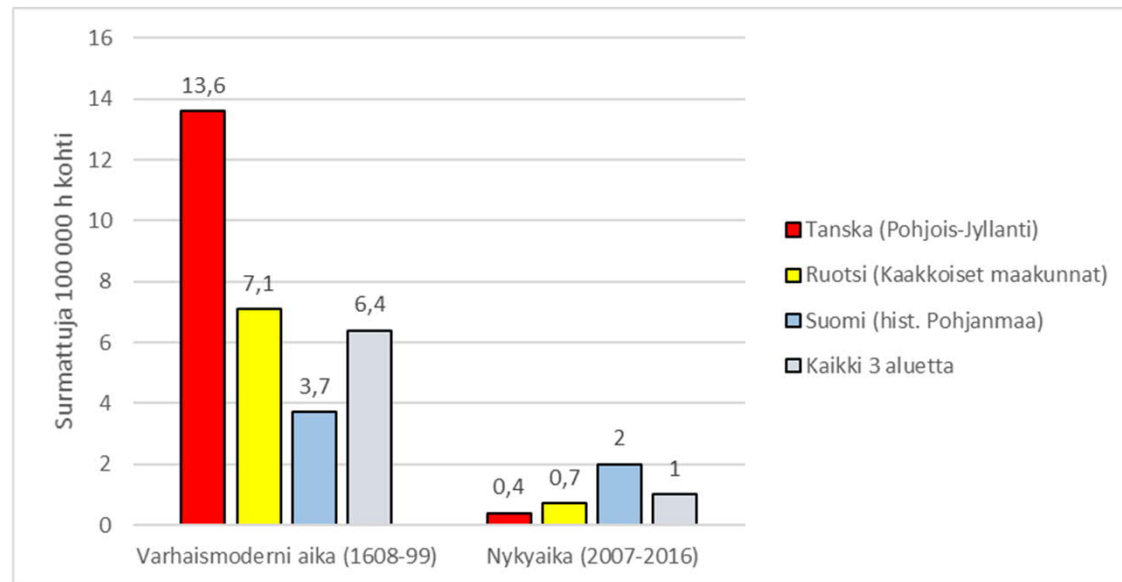
Henkirikostason pitkän jätteen muutos

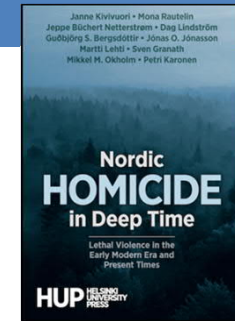
Aiemman tutkimuksen koonti: Eurooppa (Eisner 2014)

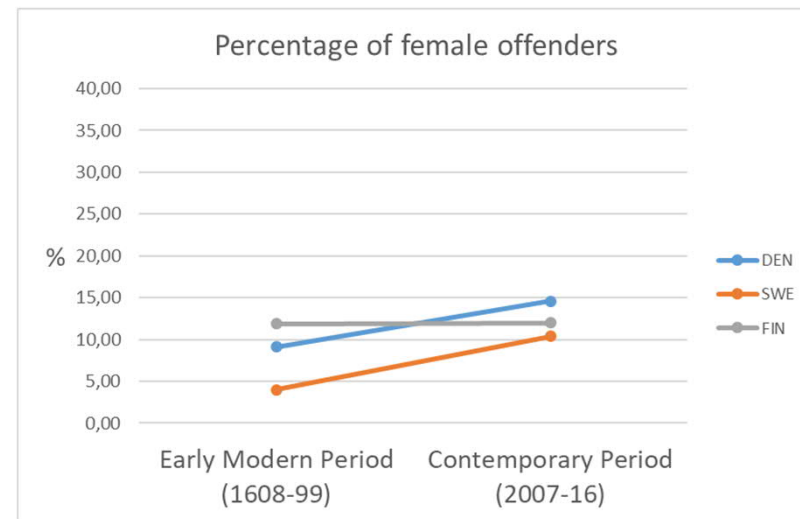
Aiemman tutkimuksen koonti: Pohjoismaat (Kivivuori ym. 2022)

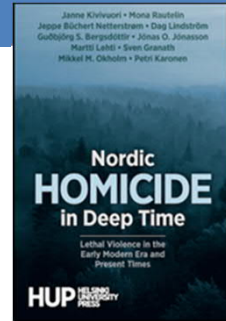

Nordic Homicide in Deep Time: Henkirikoksen uhreja väestön 100 000 henkeä kohti: muutos 1600-luvulta nykypäivään. Lähde: Kivivuori ym. 2020

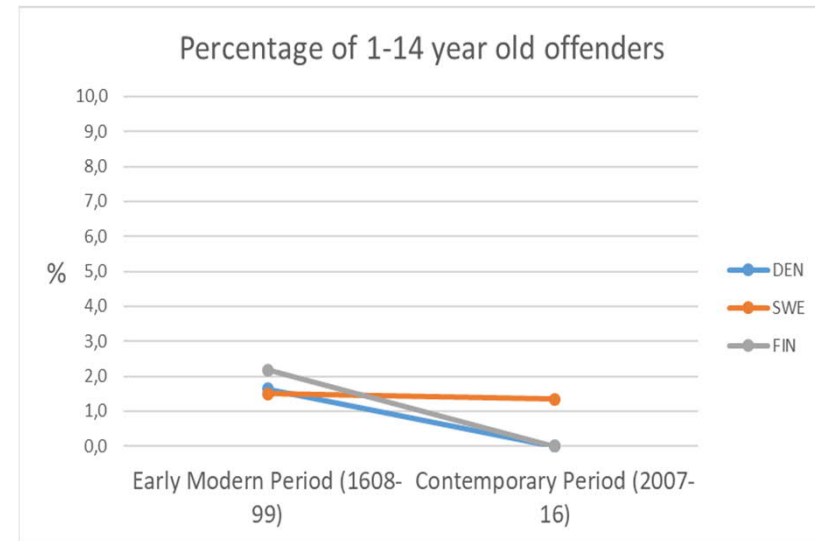
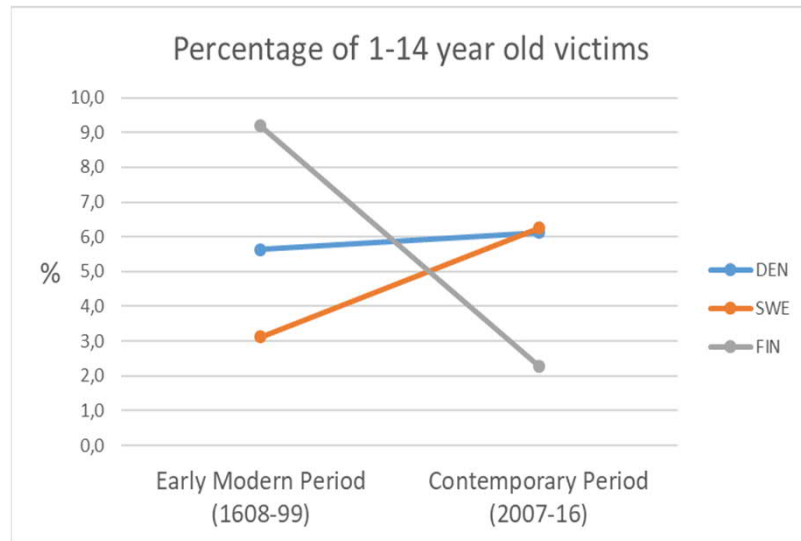

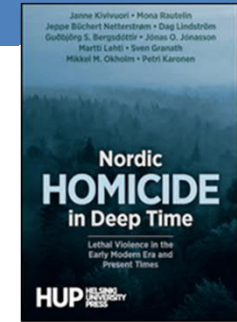
Sukupuoli

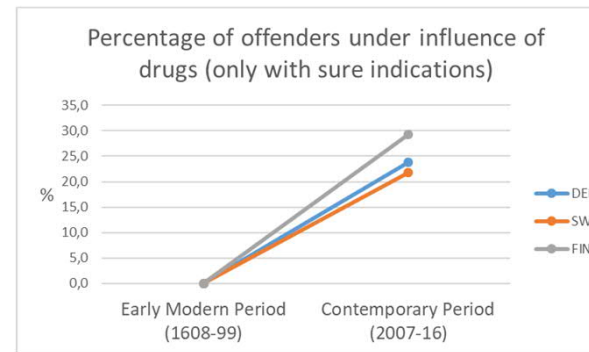
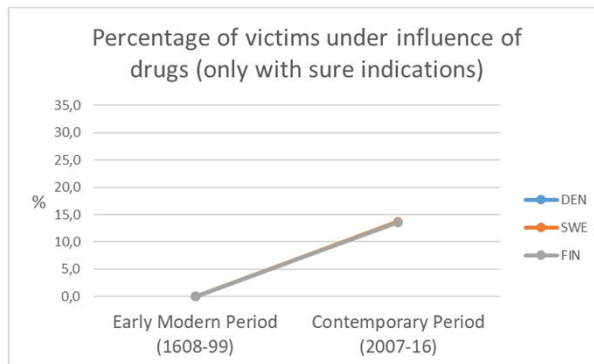
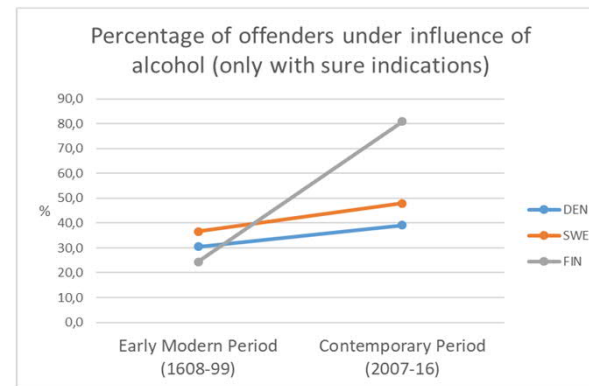
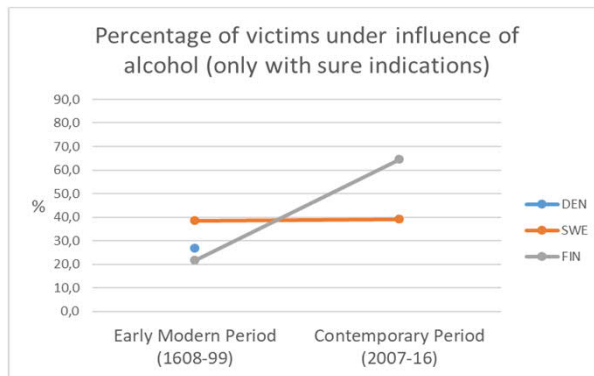

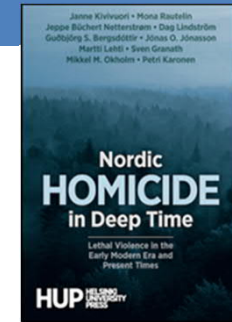
Ikä

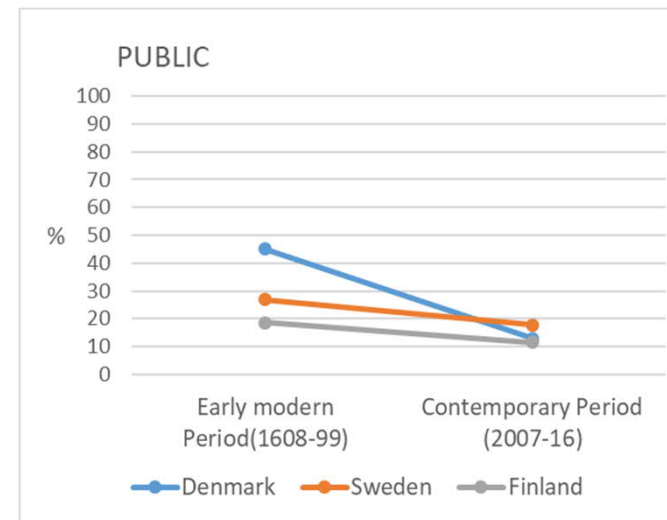
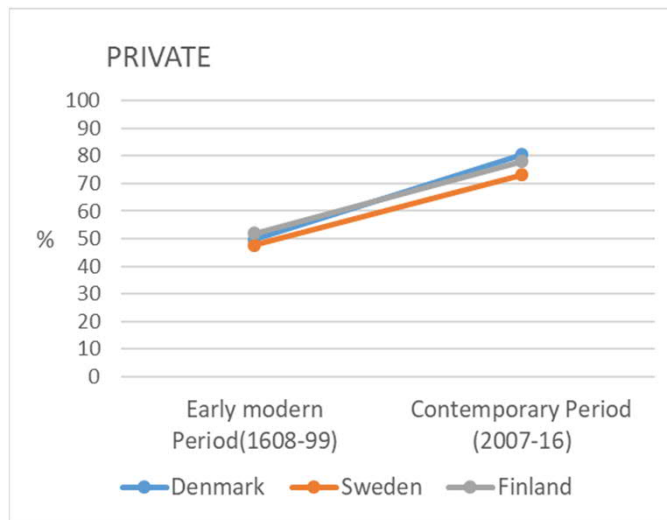

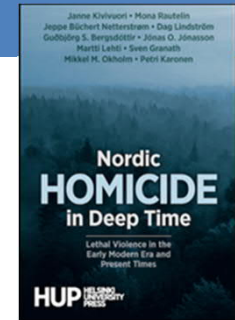
Päihtymys teon aikana

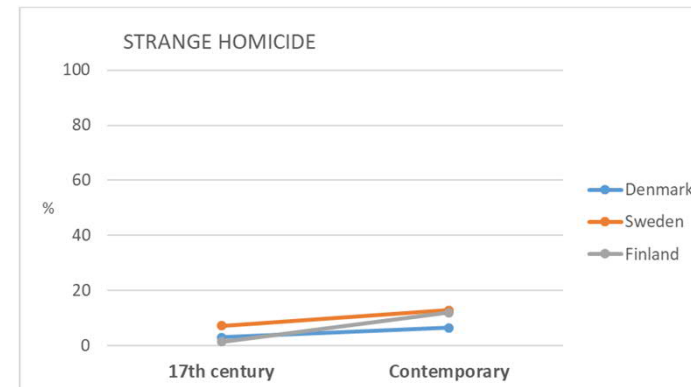
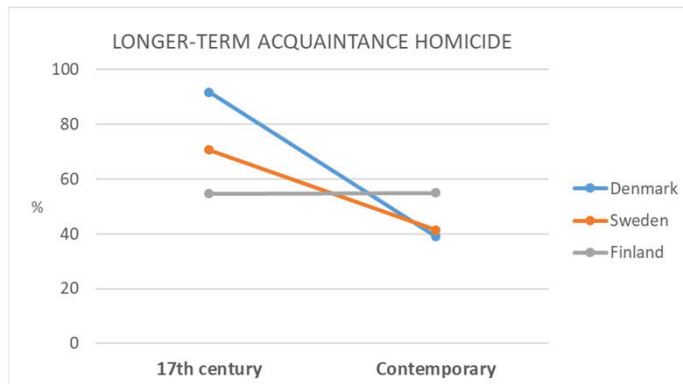
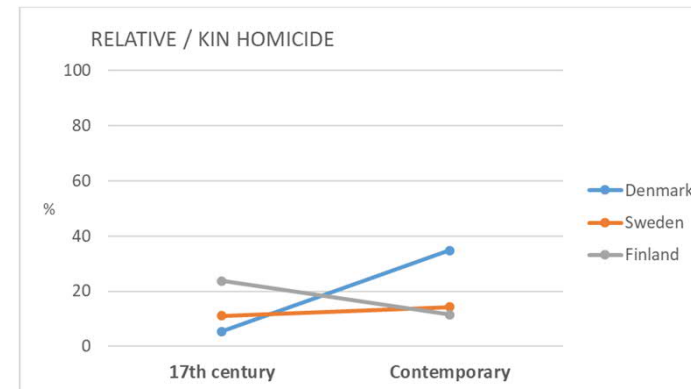
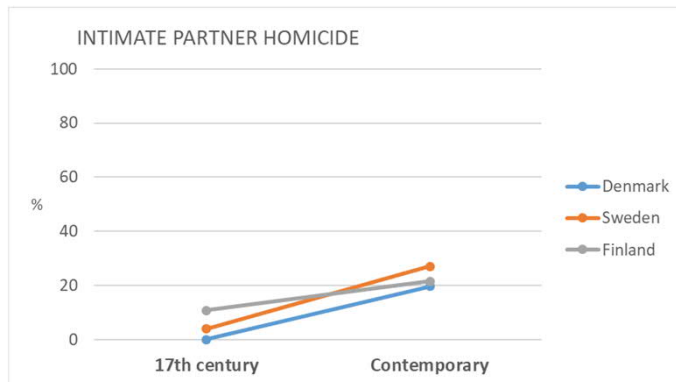

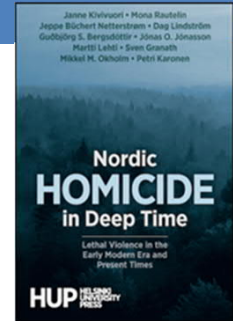
Tapahtumapaikka

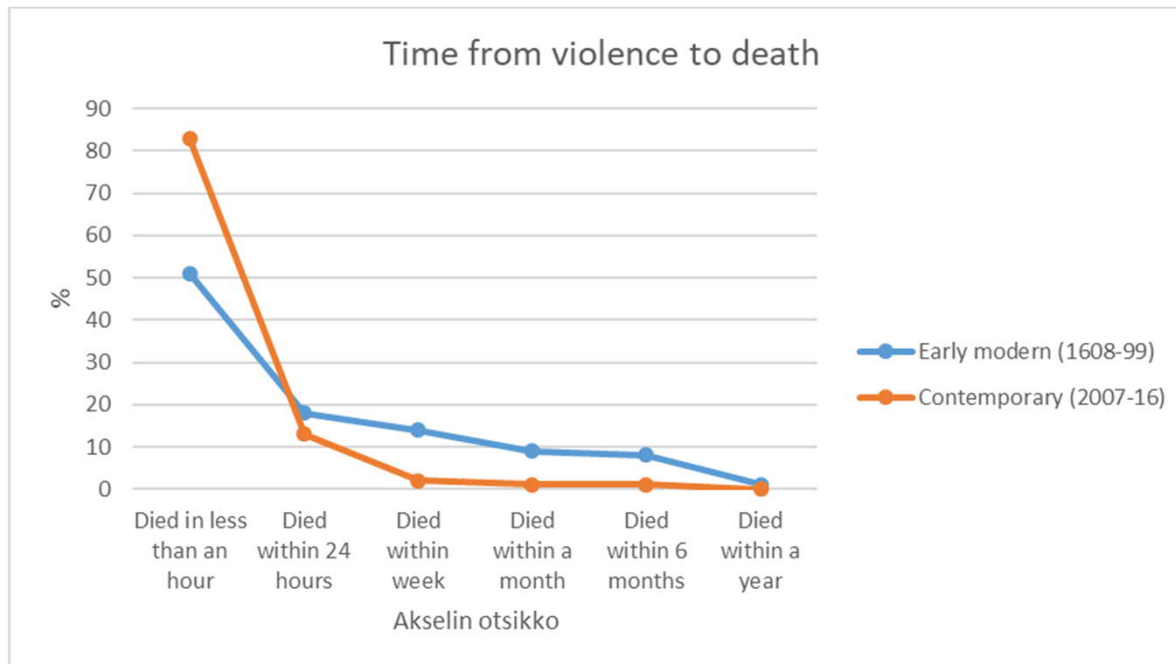

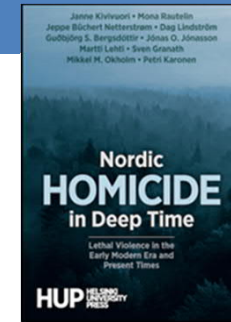
Uhrin ja tekijän välinen suhde

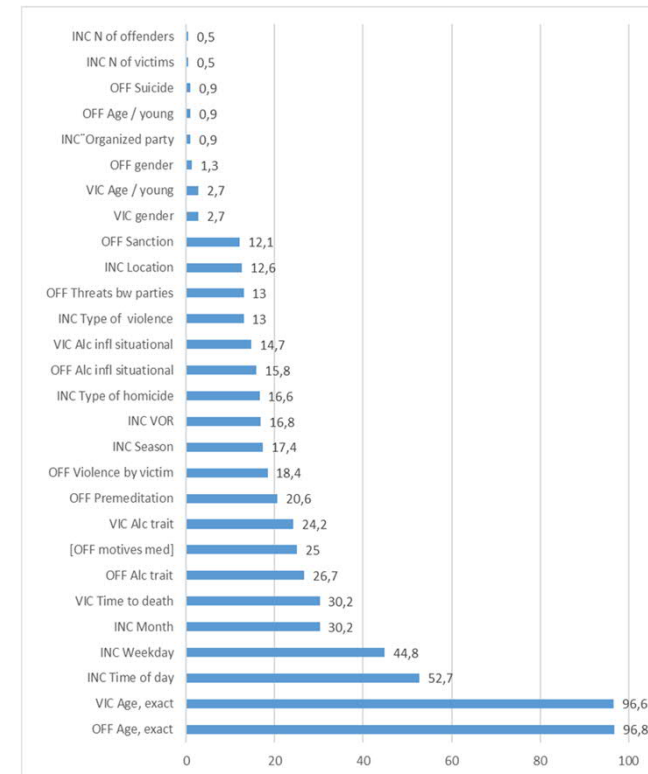
Aika väkivallasta kuolemaan

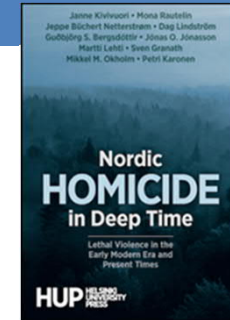

Rajoituksia

- Kaikki edellä olevat tiedot ovat suhteellisia osuuksia tapahtuneista henkirikoksista (tai uhreista/tekijöistä)
- Huomioitava henkirikollisuuden lasku
- Jos jonkin tekotyypin suhteellinen osuus nousee, se ei tarkoita, että ko. Tyyppin esiintyminen olisi lisääntynyt
- Useat muutokset heijastavat “yleistettyä Verkon lakia”: kun aikuisten miesten välinen henkirikollisuus laskee voimakkaasti, muut henkirikostyypit lisäävät suhteellista osuuttaan.
- Puuttuvien tietojen määrä suuri monissa muuttujissa
- Koodauksen reliabiliteetti (toistettavuus) on haaste
- Piilorikollisuuden osuus tulisi olla empiirisen arvioinnin kohteena, ei oletus
- Tulevaisuudessa HHM-analyyseja olisi järkevää tehdä automaattisten tekstintunnistusohjelmien ja luonnollisen kielen analyysiohjelmien avulla

Missing data % by variable, Nordic countries 1605-98.
Selection of variables. Observation unit indicated (incident / victim / offender)

Yhteenvetoa

- Verrattuna varhaismoderniin henkirikollisuuteen, modernissa henkirikollisuudessa suhteessa enemmän:
 - Naisuhrit, alkoholisidonnaisuus, ulkomailla syntyneet, yksityiset tapahtumapaikat, läheissuhdekontekstit
- Tulkinnoista: sivilisaatioprosessi on vähentänyt miesten välisiä henkirikoksia, joten moderni konstellaatio on osin “residuaalinen”
- Isona kaarena myös henkirikollisuuden sosiaalisen sijainnin marginalisoituminen (varhaismodernina aikana ei yhtä voimakasta sidettä huono-osaisuuteen kuin nykyään)
- Pohjois-Suomessa varhaismoderni henkirikollisuus poikkesi muista vertailualueista
 - Rajamaa, kontrollin vähyys, kaskitalous, rikospainotteisuus
- Selityksissä pitää yhdistää nomoteettiset (keskusvaltion aikaansaama ’pasifikaatio’) ja paikallisemmat tekijät (rajamaa, nälänhädät)

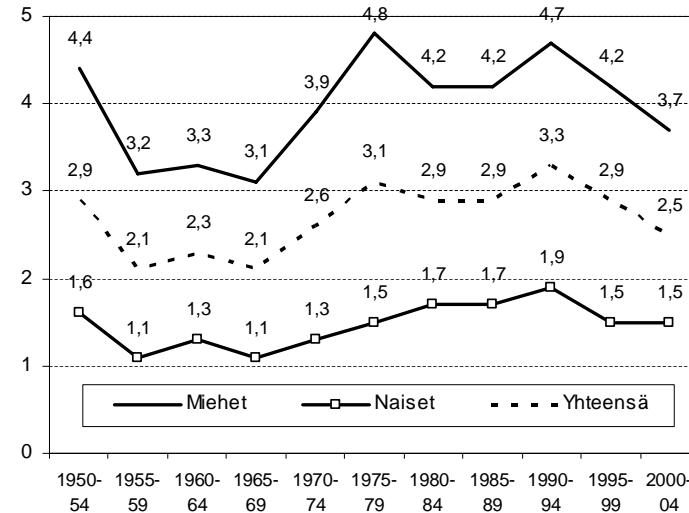
NOPEIDEN MUUTOSTEN DISAGGREGOINTI

Nopeiden tasonmuutosten aiempi tutkimus – kaksi esimerkkiä

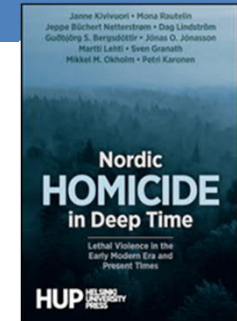
Henkirikostasoo Suomessa 1754-2015. Ei sisällä lapsensurmia; vuodet 1808 ja 1917-1919 poistettu; Lähde: Verkko 1948 / Tilastokeskus / Lehti 2001, 2010.

”Väkivallan hyökyaalto”
1900-luvun alussa

Henkirikostasoo Suomessa 1954-2004. Ei sisällä lapsensurmia. Lähde: Kivivuori 2002.

Henkirikosnousu 1970-
luvun alussa

HHM-disaggregoidut piikit 1600-luvulla: demobilisaatio ja nälänhätä

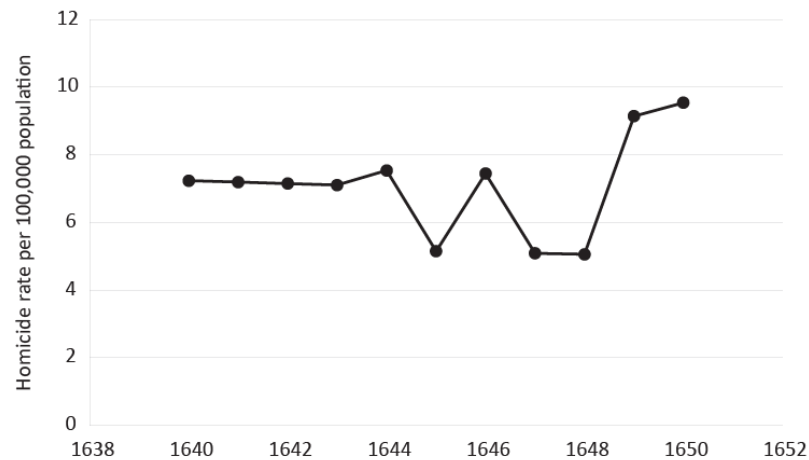

Figure 5.3: Homicide rate in south-eastern Sweden in 1640–1650.

”Demobilisaatiopiikki” (Ruotsi)

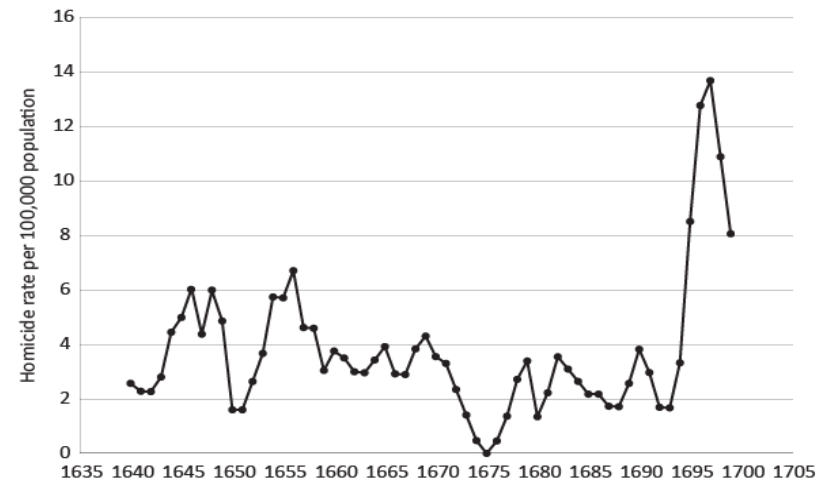
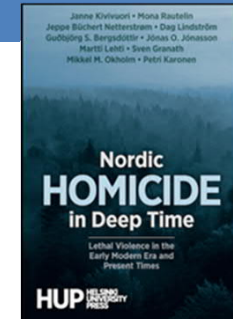

Figure 5.5: Homicide rate in the province of Ostrobothnia, Finland, 1640–1699.

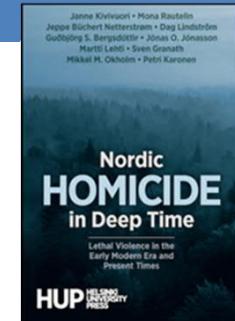
”Nälänhätäpiikki” ([Suomi])

Disaggregointi

- Disaggregointi täsmentää muutoksia tavalla, joka on yhteismitallinen, jos eri muutoksia analysoidaan samalla HHM-kehikolla
- Mitkä henkirikokset lisääntyivät?
 - Perheen sisäiset (vain FI)
 - Muihin rikoksiin liittyvät
 - Omaisuuden suojeluun liittyvät
 - Säätyrajat ylittävät
 - Yöllä tehdyt
- Minkä osuus väheni suhteellisesti?
 - Miesten väliset, viikonloppuna tehdyt, alkoholiehtoiset
- Hallinnon kontrollikyvyn heikkeneminen hetkellisesti?
Anomia, legitimizeettiteoria, rutiinitoimintoteoria

Metodologisia pohdintoja

- Henkirikollisuuden tasonmuutosten selittäminen edellyttää disaggregointia, siis henkirikosilmion ”hajoittamista osiin”
 - Pitkän aikajänteen muutokset
 - Vertaileva nopeiden tasonmuutosten tutkimus
- Olisi ideaalista, jos tällaiset analyysit voitaisiin tulevaisuudessa tehdä yhteismitallisesti; HHM on juuri tällainen ”yhteismitallistava” väline, joka tuottaa yksilötasoista dataa
- Sen avulla eri tutkimukset ja eri aikakaudet ovat suoraan vertailtavissa ja disaggregoitavissa samoja muuttujia käyttäen, EHM-yhteensopivasti
- Jatkossa tarvitaan:
 - Käsialan automaattista litterointia
 - Myös selittävien tekijöiden systemaattista keräämistä ja liittämistä tietokantaan (HHMD+?)

Suomen Kriminologinen Yhdistys ry

- Perustettu 2019 kriminologian tieteenalayhdistykseksi
- Yhtenä keskeisenä tavoitteena ”**edistää kriminologian historian tutkimusta**”
- Jäsenten aktiivisuudesta riippuen on mahdollista aktivoida kriminologian historiaan liittyvää toimintaa
- **Kriminologian päivät** (joka toinen vuosi, seur. 2024)
- Olette tervetulleita liittymään yhdistykseen, ohjeet nettisivulla:
- www.kriminologia.fi
- Twitterissä: @Kriminologia_ry
- Voitte pyytää myös päästä sidosryhmälistalle, lähetä viesti osoitteeseen yhdistys@kriminologia.fi

Kriminologia-lehti, ks. kriminologia.journal.fi/

Tuoreimmassa numerossa myös
kriminologian historiaa; tulossa
historiallisen kriminologian
teemanumero, toim. Parhi &
Vuorela

Rikollisuus ja sosiaalisen disorganisaation
teoria Chicagon sosiologisen koulukunnan
tutkimuksissa 1918-1948

VILMA NISKANEN & PETERI PIETIKÄINEN

ARTIKKELIT

Kiitos!

 @jkivivuori

janne.kivivuori@helsinki.fi